

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичної роботи з дисципліни
«**Основи композиційної грамоти**»
для здобувачів 2 курсу денної форми навчання
факультету дошкільної освіти
«**Практикум з основ композиції**»

Харків 2021

Укладач: Давидова М.О.

Рецензенти:

Мельникова У.П. – канд. мистецтвознавства, доцент
завідувач кафедри дизайну ХНПУ імені Г.С.Сковороди

Назаренко Г.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри
методики дошкільної та початкової освіти КЗ (ХОНМІБО).

«Практикум з основ композиції» методичні рекомендації до проведення практичної роботи з дисципліни «Основи композиційної грамоти» містять організаційно-методичні вказівки, добір спеціальних завдань. Їх різноманітна тематика та запропонована методика виконання враховує всі аспекти навчальної діяльності як по сприйняттю, закріпленню, актуалізації теоретичного матеріалу, так по опануванню умінь та навичок композиційної діяльності. Виконанню практичних завдань з композиції передують вивчення теоретичного матеріалу, тому в практичному посібнику наведено контрольні питання з основ композиції.

«Практикум з композиції» методичні рекомендації до практичної роботи з дисципліни «Основи образотворчої грамоти» для здобувачів 2 курсу денної форми навчання факультету дошкільної освіти. Харків, 2021. 37 с. Видання доповнене та передруковане.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди,
Протокол № 10 від 11.11.2013 р.

Видано за рахунок упорядника

Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Давидова М.О.

Зміст

I. Короткі відомості про дисципліну «Основи композиційної грамоти»...	4
II. Методична характеристика видів практичних завдань11
III. Рекомендації щодо оцінювання результатів засвоєння навчального матеріал	. 11
IV. Зміст навчальних модулів 16
V. Завдання для самостійної роботи..... 24
VI. Словник термінів та важливі поняття з основ композиції	... 28
VII. Питання до іспиту 31
VIII. Література 34

1. Короткі відомості про дисципліну «Основи композиційної грамоти»

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи композиційної грамоти» є отримання студентами необхідної системи знань та формування професійних навичок для самостійного творчого вирішення завдань художньої та педагогічної діяльності, свідомого використання знань в практичній діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є оволодіння здобувачами певними науковими і теоретичними знаннями за допомогою яких вони будуть здатні виконувати навчальні художні твори з урахуванням основних правил, прийомів і законів композиції. Програма враховує традиційні та сучасні інноваційні педагогічні технології викладання цієї навчальної дисципліни. Заняття розраховані так, що теоретичний матеріал закріплюється на практичних заняттях.

Основними завданнями вивчення дисципліни є засвоєння змісту та на основі ґрунтовного знання предмету опанування самостійного творчого стилю, виявлення належних знань з теоретичних основ організації композиції.

ознайомлення з основами побудови різних видів композиції; розвиток уміння логічної побудови композиції; розвиток аналітичного мислення, здатності до самостійного аналізу створених композицій; розвиток уяви та естетичного смаку.

Вимоги до рівня знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни «Основи композиційної грамоти»

В результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні опанувати знаннями, уміннями і навичками, достатніми для того, щоб називати:

- основні закони, правила і прийоми композиції;
- властивості і засоби композиції;
- основні засоби виразності різних видів мистецтва;
- закони лінійної та повітряної перспективи;
- способи встановлення композиційної рівноваги;
- характеристики форми: розмір, конфігурацію, фактуру, тональну насиченість, колір;
- ознаки стильової єдності форм;
- властивості кольорів (об'єктивні та символічні);
- контрастні та нюансні поєднання кольорів.

спостерігати:

- створення художнього образу у мистецтві та дизайні;

- досконалість форм і гармонію кольорів у природі;
- вираження ритму в природі, мистецтві, техніці;
- взаємне підпорядкування всіх засобів композиції ідейному задуму;
- застосування засобів виразності графіки і кольору у передачі простору на прикладі творів мистецтва;
- закономірності оптичного та психологічного сприйняття точки, лінії та форми на площині;
- приклади оптичного руйнування площини лініями;
- застосування контрасту форми і кольору для створення виразної композиції.

розпізнавати:

- художні твори, що належать до різних видів мистецтва;
- види композиції: площинну, фронтальну, об'ємну, глибинно-просторову;
- характер взаємозв'язку між елементами композиції;
- форму як основу створення художнього образу в композиції;
- складні за формою геометричні тіла та предмети;
- гармонійне поєднання в основній формі окремих її частин;
- лінійні, площинні та об'ємні пропорції;
- пропорції „золотого перетину”;
- зображення, виконані у кутовій і фронтальній перспективі;
- простий і складний метричний повтор;
- порядок організації ритмічної композиції за темпом, напрямом руху, розташуванням, за тоном і кольором;
- нюансні відтінки кольорів;
- фактуру поверхні творів мистецтва та зразків декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну.

розрізнати:

- відкриту і замкнену композицію;
- головне і другорядне в композиції;
- лінійні, тональні і силуетні графічні композиції;
- лінії за товщиною, насиченістю, формою, напрямом і характером руху;
- способи розміщення форм у площинній композиції;
- форми за ступенем їх подібності;
- природні форми за конструкцією;
- ступінь тональної насиченості зображуваних предметів;
- кольори за яскравістю, насиченістю, світлістю;
- ознаки симетричної та асиметричної композиції;

- види симетрії: дзеркальну, перенесення, центральну, гвинтову;
- статичні та динамічні композиції за принципом їх побудови;
- способи розташування орнаментального декору залежно від форми виробу;

- природну і технологічну фактуру.

наводити приклади:

- застосування законів, правил і прийомів композиції, її художньо-образного вирішення у гармонійній побудові творів мистецтва, архітектури та дизайну.

порівнювати:

- різні види композиції у творах мистецтва;
- прийоми встановлення стійкого та нестійкого зв'язку між елементами композиції;

- особливості побудови фронтальної та об'ємної композиції;
- способи організації симетричної та асиметричної композиції;
- співвідношення форми і площини;
- пропорційні співвідношення форм;
- контрастні та нюансні форми;
- монолітні та ажурні форми;
- статичні й динамічні форми;
- особливості статичного і динамічного розташування геометричних фігур на площині;

- відображення у природі, творах мистецтва, дизайнерських розробках образного змісту композиції: статичної – нерухомості, спокою, масивності та динамічної – направленості руху, стрімкості, легкості;

- частини композиції за тоном;

- композиції за колоритом: теплі та холодні, нюансні та контрастні;

- терміни „період ряду – рапорт орнаменту”;

- характер поверхні різних мистецьких творів;

- фактури матеріалів, з яких виготовлені предмети;

- різноманітні фактури та способи їх імітації.

аналізувати:

- твори образотворчого мистецтва за їх композиційною побудовою;

- значення формату картинної площини для передачі творчого задуму;

- способи виділення композиційного центру та встановлення композиційної рівноваги;

- прийоми взаємного підпорядкування елементів композиції;

- поєднання форм у групи за подібними ознаками: розмірами, конфігурацією, розташуванням на площині тощо;

- застосування засобів виразності графіки для створення художнього образу;

- виражальні можливості точок, ліній, штрихів залежно від їх розміру, форми, характеру накреслення, тональної насиченості;

- способи передачі форми предметів за допомогою ліній;

- етапи композиційного пошуку об'ємної форми;

- об'ємно-конструктивну побудову геометричних тіл складної форми;

- виявлення симетрії та асиметрії в природі, побуті, мистецтві, техніці;

- метричний порядок організації композиції в смузі і сітці;

- принципи побудови статичної і динамічної композиції;

- взаємозв'язок кольору і форми;

- добір оптимальної кольорової гами композиції відповідно до поставленого завдання;

- вплив колориту і фактури на створення художнього образу у творах мистецтва, дизайну.

пояснювати:

- гармонійне розміщення форм на площині застосуванням законів композиції;

- правила і прийоми композиції;

- застосування контрасту для посилення виразності композиції, емоційності її сприйняття;

- роль лінії в організації структури композиції;

- різну ступінь подібності геометричних фігур;

- поняття „пропорції” як співвідношення розмірних величин;

- способи стилізації форми;

- особливості симетричної та асиметричної композиційної побудови;

- графічні схеми побудови різних видів симетрії;

- особливості створення метричної композиції за геометричними та природними мотивами;

- вплив символічних та об'єктивних властивостей кольорів на сприйняття форми предметів;

- способи створення теплого і холодного, контрастного і нюансного колоритів;

- значення фактури у пошуку художнього образу.

характеризувати:

- гармонійні пропорційні співвідношення форм;

- добір необхідних засобів для створення складної за будовою, виразної композиції;

- взаємне розташування форм на площині;

- форму як зовнішній вигляд предмета, його структуру, сполучення елементів простору;

- форму і контрастність як визначальні особливості силуету;

- симетрію як властивість композиції, що найбільш яскраво виявляє стан форми;

- ритм як один з основних засобів організації художньої форми;

- модуль як одиницю метричної композиції;

- роль штрихування у світлотіньовому моделюванні форми та тональній побудові композиції;

- колорит творів мистецтва;

- доцільність застосування фактур у встановленні співрозмірності елементів.

використовувати:

- прийоми формування цілісної композиції;

- виражальні можливості графіки і живопису для встановлення рівноваги та посилення композиційного центру, передачі простору, форми та об'єму предметів;

- ознаки подібності форм для гармонійного їх поєднання у композиції;

- прийоми стилізації форми у практичній композиційній діяльності;

- метричний порядок організації замкненої композиції в геометричній формі, що має центр симетрії;

- модульну сітку для побудови зображення, організації виразної композиції;

- різноманітні художні матеріали у творчій діяльності;

- набуті знання, вміння і навички у практичних завданнях;

- спеціальну термінологію (у межах програми) у роздумах, висновках та узагальненнях щодо художніх творів.

уміти:

- створювати досконалу композицію;

- організувати композицію на площині;

- вписувати композицію у заданий формат;

- створювати виразну цілісну врівноважену композицію із заданими властивостями;

- враховувати особливості встановлення рівноваги в симетричних та асиметричних композиціях;

- застосовувати ритмічний та метричний порядок організації неперервної та замкненої композиції;

- передавати стан спокою або руху у композиції;

- застосовувати закони перспективи у зображенні об'ємних форм та побудові композиції;
 - виконувати об'ємно-конструктивну побудову геометричних тіл у фронтальній і кутовій перспективі;
 - здійснювати пошук форм з виразними пропорціями;
 - візуалізувати етапи формоутворення;
 - підпорядковувати деталі основній формі;
 - створювати художній образ за допомогою графічних засобів виразності: точки, лінії, штрихів, плями;
 - виконувати лінійний рисунок для виявлення характерного силуету, форми предметів;
 - передавати характер форми та об'ємність предметів за допомогою світлотіньового моделювання форми;
 - досягати необхідного ступеня тональної насиченості за допомогою точок і штрихування;
 - застосовувати властивості кольорів у композиційній діяльності;
 - створювати гармонійну палітру кольорів на основі природного аналога;
 - добирати гармонійні колірні сполучення із заданими характеристиками;
 - створювати фактуру, що передає фізичні властивості, характер поверхні матеріалів;
 - добирати виразну фактуру, що відображає емоційний стан, викликає певні асоціації;
 - проводити графічний аналіз природного аналога, поетапно виявляти його основні, характерні особливості та узагальнювати форму;
 - здійснювати силуетну і геометричну стилізацію природних форм;
 - творчо використовувати різні техніки, свідомо застосовувати інструменти та матеріали;
 - розвивати власні мистецькі обдарування і нахили;
 - самостійно висловлювати емоційно-ціннісне ставлення до творів сучасного мистецтва.
- висловлювати судження про:
- оптимальний добір художніх засобів для вираження ідейного задуму композиції;
 - прийоми організації цілісної композиції;
 - значення законів новизни і типізації у пошуку та створенні нових форм;
 - доцільність застосування прийомів композиції у конкретній роботі;

- взаємне розміщення та підпорядкування елементів композиції у творах мистецтва;
- застосування пропорцій „золотого перетину” у творах мистецтва минулого і сучасності, зразках декоративноужиткового мистецтва і дизайну;
- ознаки стильової єдності форми;
- специфіку застосування засобів виразності графіки у створенні художнього образу;
- значення тональної насиченості форм для посилення статичних або динамічних властивостей композиції;
- доцільність застосування того чи іншого колориту;
- особисту естетичну позицію в оцінці творів класичного і сучасного мистецтва, зразків декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну, узгоджуючи її із загальнолюдськими цінностями.

дотримуватися правил:

- гармонійної побудови композиції;
- взаємного підпорядкування всіх елементів композиції;
- поетапності у стилізації форми та збереження її цілісності;
- створення симетричних та асиметричних композицій;
- побудови ритмічних та метричних композицій;
- порядку розташування світла і тіні на геометричних тілах та інших предметах;
- змішування фарб для отримання нових відтінків кольорів;
- встановлення колористичної і тональної єдності та врівноваженості композиції;
- техніки безпеки у процесі макетування.

орієнтуватися у поняттях:

- композиція та її види, закони, правила і прийоми композиції, гармонія, художній образ;
- властивості композиції, симетрія та асиметрія, ритмічний і метричний повтор, статика і динаміка;
- лінійна і повітряна перспектива; фронтальна і кутова перспектива;
- форма, пропорції, масштаб, контраст і нюанс форми, монолітність та ажурність форми, природний аналог, стилізація;
- точка, лінія, штрих, пляма, контур, силует, тон, світлотінь;
- колірний тон, яскравість, світлість і насиченість кольору, колорит, контраст і нюанс кольору;
- фактура, імітація поверхні матеріалів.

2. Методична характеристика видів практичних завдань

Практичні завдання з композиції відповідають програмі з навчальної дисципліни «Основи композиційної грамоти». Їх різноманітна тематика та запропонована методика виконання враховує всі аспекти навчальної діяльності як по сприйняттю, закріпленню, актуалізації теоретичного матеріалу, так по опануванню умінь та навичок композиційної діяльності. Добір спеціальних завдань, їх методична спрямованість сприяють навчанню композиції студентів. Виконанню практичних завдань з композиції передують вивчення теоретичного матеріалу. Актуалізація й закріплення знань з теорії композиції та проведення композиційного аналізу здійснюється на основі візуального матеріалу – репродукцій творів мистецтва відомих українських та зарубіжних авторів.

Репродуктивні питання спрямовані на розвиток довгочасної асоціативної пам'яті та формування потягу до пошуку нової інформації. Наведено також питання проблемно-пошукового характеру та такі, що спонукають до професійного самовизначення.

Тренувальні вправи і тренувальні завдання не тільки сприяють вдосконаленню практичних умінь і навичок з композиційної діяльності, а й направлені на створення внутрішніх передумов для творчості, безпосередньо готують студентів до виконання практичних творчих завдань. У цих завданнях розвиваються і виявляються аналітико-синтетичні й творчі здібності, цілісність мислення, уява й фантазія, здатність до реалізації оригінальних ідей. Завдання різного рівня складності забезпечують врахування індивідуальних здібностей студентів. Самостійна робота та спеціально розроблені творчі завдання сприяють професійному самовизначенню і творчій самореалізації студентів.

3. Рекомендації щодо оцінювання результатів засвоєння навчального матеріалу

Оцінка результатів засвоєння студентами навчального матеріалу з композиції має відповідати вимогам змісту програми та конкретним завданням, поставленим до вивчення кожної з тем.

Протягом навчального семестру викладачем проводиться поточна і підсумкова оцінка знань, умінь і навичок. Програмний матеріал засвоюється в ході проведення практичних занять, контрольні роботи також виконуються на заняттях. Завдання для самостійної роботи, творчі завдання та підсумкові домашні завдання виконуються в позаурочний час. Їх виконання потребує попередньої, інколи довготривалої, підготовки, пов'язаної із збиранням

допоміжного ілюстративного матеріалу, ознайомленням з творами мистецтва, спостереженням за явищами дійсності.

Поточні оцінки виставляються за всі види завдань різного рівня складності, що поставлені викладачем під час проведення заняття. Студенти отримують поточні оцінки за усні та письмові відповіді на контрольні питання, тренувальних вправ і завдань, підготовчих пошукових ескізів, практичних творчих завдань, завдань для самостійної роботи, а також домашніх і контрольних робіт.

Оцінка знань теоретичного матеріалу враховує:

- глибину знань, лаконічність відповіді;
- знання основних понять композиції згідно з програмою та вживання художніх термінів;
- самостійність і оригінальність суджень;
- культуру мови та її виразність.

Критерієм оцінки практичних завдань є ступінь виконання поставленого завдання (використання в практичній діяльності теоретичних засад композиції, вдале вираження творчого задуму, гармонійне загальне композиційне вирішення, оптимальне заповнення площини аркуша) та загальне художнє враження від представленої композиції.

Оцінка практичних завдань передбачає індивідуальний підхід до студентів та враховує:

- виконання автором роботи відповідно до поставленої мети;
- оригінальність задуму та виразність створених образів;
- використання в практичній діяльності теоретичних засад композиції;
- доцільність застосування певної художньої техніки та рівень майстерності у володінні нею;
- виконавську культуру роботи з художніми матеріалами.

У журнал обліку успішності вносяться оцінки за види робіт, зазначених у навчальній програмі: поточні – за практичні завдання різних видів та усні відповіді; підсумкові – за домашні завдання, контрольні роботи, а з урахуванням поточних оцінок – за семестр.

Відбір завдань для підсумкового контролю здійснюється відповідно до інтегрованих вимог до знань і умінь з навчальної дисципліни, змісту окремих розділів програми та опанованих навичок композиційної діяльності.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 60-ти бальною шкалою. Так оцінюються відповіді на теоретичні питання, практичні творчі композиції та роботи, виконані за бажанням. У цьому випадку сума усіх завдань, становить 60 балів, а максимальним балом за кожне з них є частка, що утворилася від ділення 60 на кількість завдань.

Технологія оцінювання різних видів навчальних завдань спрямована на стимулювання прагнення студентів до удосконалення знань, умінь і навичок з композиції та заохочення їх за успіхи, старанність, активність і потяг до знань.

**Критерії оцінювання
навчальних досягнень студентів
з навчальної дисципліни „Основи композиційної грамоти”**

Шкала (бали)	Критерії оцінювання навчальних досягнень
60	
Початковий рівень навчальних досягнень	
5	Студент розуміє лише незначну частину тематичного матеріалу на рівні елементарного розпізнавання і відтворення незначних його фрагментів; користується обмеженим понятійно-термінологічним запасом; виявляє слабо сформоване художньо-образне мислення; демонструє елементарні навички та вміння у композиційній діяльності; не виявляє зацікавленості у композиційному пошуку
10	Студент володіє тематичним матеріалом на елементарному рівні засвоєння; користується обмеженим понятійно-термінологічним запасом у процесі обговорення композиційного вирішення поставленого тематичного завдання; художньо-образне мислення розвинуто на елементарному рівні; виявляє здатність викласти думку та запропонувати шляхи композиційної побудови твору тільки після детального пояснення викладача; у створенні композиції не досягає цілісності
15	Студент розуміє тематичний матеріал на рівні окремих фрагментів; користується обмеженим понятійно-термінологічним запасом у ході розповіді про композиційний задум; художньо-образне мислення розвинуто на елементарному рівні; непродуктивно використовує попередньо вивчений тематичний матеріал; практичну художню діяльність здійснює лише з опорою на пояснення та зразок викладача; у композиційній творчості не застосовує основні правила і прийоми композиції

Середній рівень навчальних досягнень	
20	Студент володіє теоретичним матеріалом на рівні, вищому за початковий; розуміє та усвідомлює частину тематичного матеріалу та відтворює його на репродуктивному рівні; демонструє небагатий понятійно-термінологічний запас; художньо-образне мислення розвинуто слабо; у композиційній діяльності потребує значної допомоги викладача; вписує композицію у заданий формат
25	Студент розуміє та усвідомлює значну частину тематичного матеріалу; здатний за допомогою вчителя логічно відтворити значну його частину; демонструє небагатий понятійно-термінологічний запас; художньо-образне мислення розвинуто слабо (з використанням окремих понять); практичну діяльність здійснює під керівництвом викладача; організовує композицію на площині
30	Студент розуміє, усвідомлює та може відтворити значну частину теоретичного матеріалу; виявляє знання і розуміння основних положень композиції; демонструє небагатий понятійно-термінологічний запас; художньо-образне мислення розвинуто слабо (судження базуються на висловлюваннях викладача); аналізує навчальний матеріал, порівнює та робить висновки, виправляє недоліки з допомогою викладача; у композиційній діяльності також потребує педагогічної допомоги; створює зрівноважену композицію, але недостатньо підпорядковує її елементи між собою
Достатній рівень навчальних досягнень	
35	Студент повністю розуміє, усвідомлює тематичний матеріал та узагальнює його за допомогою викладача; наводить окремі власні приклади на підтвердження своїх суджень; демонструє достатній понятійно-термінологічний запас; має досить розвинуте художньо-образне мислення; у практичній художній діяльності інколи потребує педагогічної допомоги; застосовує стандартні підходи у вирішенні композиційних задач; частково контролює власну композиційну творчість
40	Студент повністю розуміє, узагальнює тематичний матеріал та систематизує його під керівництвом викладача; виправляє

	<p>помилки і добирає аргументи на підтвердження власних думок та висновків щодо мистецьких явищ під загальним керівництвом викладача; свідомо користується ключовими поняттями і термінами; має розвинуте художньо-образне мислення; застосовує знання у практичній діяльності за підтримки викладача; прагне до самостійного композиційного пошуку, застосовує набутий досвід художньої діяльності у стандартних ситуаціях</p>
45	<p>Студент повністю розуміє, самостійно узагальнює та систематизує тематичний матеріал; самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу; демонструє та використовує достатній понятійно-термінологічний запас; має досить розвинуте художньо-образне мислення і уяву; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу і застосовує знання у практичній композиційній діяльності без допомоги викладача; самостійно розв'язує композиційні задачі, творчо застосовує набутий досвід у стандартних ситуаціях; контролює власну художньо-творчу діяльність</p>
Високий рівень навчальних досягнень	
50	<p>Студент повністю розуміє, усвідомлює та узагальнює теоретичний матеріал з композиції; оцінює окремі мистецькі явища, недостатньо обґрунтовано висловлює власне естетичне ставлення до художніх творів, їх композиційної побудови; широко користується спеціальною художньою термінологією; має достатньо розвинуте художньо-образне мислення; застосовує знання у практичній композиційній діяльності; свідомо сприймає та відтворює візуальні образи, прагне до їх творчої інтерпретації; для виконання поставленого завдання здійснює пошук естетичної інформації та самостійно використовує її у створенні художніх образів; самостійно визначає окремі напрями вдосконалення власної композиційної творчості.</p>
55	<p>Студент володіє теоретичним матеріалом з композиції у повному обсязі та узагальнює його; робить самостійні висновки та висловлює судження щодо оцінки мистецьких явищ, художніх творів; виявляє глибокі знання спеціальної художньої термінології та використовує їх в аналізі творів мистецтва; має розвинуте художньо-образне мислення; широко застосовує</p>

	знання на практиці; виявляє здібності до композиційної діяльності; самостійно знаходить додаткову інформацію відповідно до власного творчого задуму; використовує набуті знання і вміння в нестандартних композиційних завданнях; планує власну художньо-творчу діяльність.
60	Студент має глибокі знання з теорії композиції, систематизує та узагальнює тематичний матеріал; переконливо аргументує особисту естетичну позицію, узгоджуючи її із загальнолюдськими цінностями; поєднує знання з композиції із знаннями з інших художніх дисциплін; вільно використовує спеціальну художню термінологію у роздумах, висновках щодо композиційної побудови художніх творів; має високо розвинуте художньо-образне, асоціативне мислення; активно застосовує знання на практиці; виявляє особливі художньо-творчі здібності до композиційної діяльності; вміє самостійно здобувати знання; розвиває набуті вміння, власні художні обдарування і нахили; пропонує нетипові, оригінальні образно-творчі композиційні рішення; впевнено реалізує прагнення до самовираження у власних творах через композиційну діяльність.

4. Зміст навчальних модулів.

Навчальний модуль №1

Тема 1. Що таке композиція. Види композицій.

Загальні поняття про композицію.

Види композицій.

Композиційний центр.

Основні закони композиції. Основні елементи композиції.

Виразальні засоби композиції.

Література:

С.А.Антонович та інші. Декоративно прикладне мистецтво. – Л., 1992.

Быков В. Вопросы композиции в агитационно-оформительском искусстве. – М., 1982.

Волкотруб І.Т. Бесіди про художнє конструювання. – К.,1978.

Кулебякин Г.И. Рисунок и основы композиции. – М., 1988.

Радкевич В.О., Пашенко Г.М. Технологія вишивки. – К., 1997.

Сензюп П.К. Композиция в декоративном искусстве. – М., 1992.

Сенчук Т. Основы композиции. Методичний посібник. – К., 2004.

Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів з дерева. –Л., 1996.
 Практична робота №1. Проілюструвати види композицій: фронтальна (лінійна і площинна), об'ємна та просторова (глибинна).

Питання до самоконтролю:

Що таке композиція.

Які є види композицій.

Які є основні закони композиції.

Які є основні елементи композиції.

Які є виражальні засоби композиції.

Тема 2. Організація робочої площини.

Визначення організації площини.

Робоче поле та поля навколо.

Розміщення зображальних елементів на площині.

Геометричний та зоровий центр.

Література:

Быков В.В. Вопросы композиции в агитационно-оформительском искусстве. – М., 1982. – С.5

Кириченко М.А., Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. – К., 2002. – С.148

Костерин Н.П. Учебное рисование. – М., 1980. – С.37

Питання до самоконтролю:

Що таке організація робочої площини?

Де розміщують зображальні елементи більші за розміром та важчі по кольору на площині?

Де розміщують легші, дрібніші зображальні елементи на площині?

Яка відстань між зображальними елементами?

Що ми називаємо робочим полем і полями?

Який розмір бічних, верхнього і нижнього полів?

Як розміщують на площині зображальні елементи, що стоять, лежать, висять, рухаються?

Що таке зоровий та геометричний центр?

Як і чим можна об'єднати зображальні елементи на площині?

Практична робота №2. Виконати вправи на організацію робочої площини.

Тема 3. Елементи композиції. Ритм. Види ритму.

Що ми називаємо ритмом

Коли виникає ритм

Акцент та інтервал.

Ритмічний (метричний) ряд.

Характер ритму.

Види ритму.

Роль ритму у ДПМ.

Література:

Быков В.В. Вопросы композиции в агитационно-оформительском искусстве. – М., 1982. – С.5

Костерин Н.П. Учебное рисование. – М., 1980. – С.37

Волкотруб І.Т. Бесіди про художнє конструювання. – К., 1978. – С.15

Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво. – Л., 1992. – С.249

Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів з дерева. – М., 1996. – С. 44

Питання для самоконтролю:

Що ми називаємо ритмом?

Дайте приклади в русі, музиці, декоративному мистецтві.

Коли виникає ритм?

Дайте визначення акценту.

Дайте визначення інтервалу.

Що таке «ритмічний ряд»?

Від чого залежить характер ритму?

Яким буває ритм?

Яка роль ритму у ДПМ?

Практична робота №3. Виконати вправи які ілюструють види ритму.

Тема 4. Симетрія і асиметрія

Визначення симетрії.

Типи симетрії.

Дзеркальна симетрія.

Вісьова (розеткова) симетрія.

Гвинтова симетрія.

Асиметрія.

Література:

Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво. – Л., 1992. – С.250-251

Кириченко М.А., Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. – К., 2002. – С.155

Костерин Н.П. Учебное рисование. – М., 1980. – С.40-41

Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів з дерева. – М., 1996. – С. 40

Питання до самоконтролю:

Дайте визначення симетрії.

Наведіть приклади симетрії у природних формах.

Яка роль симетрії у ДПМ?

Назвіть основні типи симетрій.

Що характерно для дзеркальної симетрії? Наведіть приклади з об'єктів рослинного і тваринного світу.

Що характерно для вістової симетрії? Наведіть приклади.

Що характерно для гвинтової симетрії? Наведіть приклади.

Практична робота №4. Виконати вправи на симетрію і асиметрію.

Тема 5. Статика і динаміка.

Визначення статички.

Геометричні фігури, які відтворюють статичні форми.

Визначення динаміки.

Геометричні фігури, які відтворюють динамічні форми.

Приклади статички і динаміки з живої природи.

Статика і динаміка у творах ДПМ.

Література:

Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво. – Л., 1992. – С. 251

Сенчук Т. Основи композиції. Методичний посібник. – К., 2004. – С.18

Питання до самоконтролю:

Дайте визначення статички.

Які геометричні фігури відтворюють статичні форми.

Дайте визначення динаміки.

Які геометричні фігури відтворюють динамічні форми?

Дайте приклади статички і динаміки з живої природи.

Як проявляється статика і динаміка у співвідношенні форм і величин?

Як проявляється статика і динаміка в композиції побудови твору ДПМ?

Як проявляється статика і динаміка в ажурності, кольорі, фактурі?

Практична робота №5. Виконати вправи на статистику і динаміку.

Тема 6. Рівновага

Визначення рівноваги.

Залежність рівноваги від розподілу основних мас композиції відносно її центра або осі.

Рівновага і симетричні форми.

Література:

Кириченко М.А., Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти. – К., 2002. – С.155

Костерин Н.П. Учебное рисование. – М., 1980. – С. 41

Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів з дерева. – М., 1996. – С. 45

Питання до самоконтролю:

Дайте визначення рівноваги.

Від чого залежить рівновага?

У яких симетричних формах явно виражена рівновага?

Практична робота №6. Виконати вправи на рівновагу.

Тема 7. Пропорції і масштаб.

Пропорції.

Пропорційність.

Масштаб.

Література:

Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво. – Л., 1992. – С. 247-248

Сенчук Т. Основи композиції. Методичний посібник. – К., 2004. – С.17

Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів з дерева. – Л., 1996. – С.45-46

Питання до самоконтролю:

Дайте визначення пропорції.

Що таке пропорційність?

Дайте визначення масштабу.

Як позначається масштаб на зменшення та масштаб на збільшення?

Коли використовують масштаб на зменшення і на збільшення?

Практична робота №7. Наочно проілюструвати пропорційність і непропорційність в зображенні предметів побуту. Вправа виконується в техніці аплікації з кольорового паперу.

Тема 8. Контраст, нюанс, акцент.

Визначення контрасту.

Контраст у творах ДПМ: контраст кольору, контраст тону, контраст величин, контраст форм, контраст характеру поверхні.

Нюанс. Акцент.

Література:

Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво. – Л., 1992. – С. 248-249

Костерин Н.П. Учебное рисование. – М., 1980. – С.42-43

Сенчук Т. Основи композиції. Методичний посібник. – К., 2004. – С.19

Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів з дерева. – Л., 1996. – С.44-45

Питання до самоконтролю:

Дайте визначення контрасту.

Як виражається колірний контраст? Наведіть приклади.

Як виражається контраст тону? Наведіть приклади.

Як виражається контраст величин? Наведіть приклади.

Як виражається контраст фасом? Наведіть приклади.

Як виражається характер поверхні? Наведіть приклади.

Що таке нюанс?

Як проявляється нюанс у кольорі, формі та величині предметів? Наведіть приклади.

Що таке акцент?

Як можна виділити акцент?

Що таке домінанка?

Практична робота №8. Виконати вправи, які б наочно ілюстрували елементи композиції: контраст, нюанс, акцент. Частково завдання виконується графічно, в кольорі та аплікацією кольоровим папером.

Практична робота №9. Виконати сітчастий орнамент природного або геометричного мотиву в трьох варіантах: в нюансній теплій гамі, в контрастній гамі та нюансній холодній гамі з використанням акценту. Вправа виконується фарбами (акварель, гуаш).

Навчальний модуль №2

Тема 9. Лінія, штрих, цятка, пляма, силует, ажурність.

Виразальні засоби композиції.

Лінія – основний засіб композиції. Характер ліній.

Асоціативне сприйняття геометричних фігур.

Штрих як засіб графічного мистецтва.

Цятка (крапка).

Пляма як площинний елемент.

Силует. Ажурність.

Література:

Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво. – Л., 1992. – С. 251-258

Сенчук Т. Основи композиції. Методичний посібник. – К., 2004. – С.12

Питання до самоконтролю:

Перелічіть основні виразальні засоби композиції.

Що таке лінія?

Якими інструментами наносять лінії?

Які за характером бувають лінії?

Які асоціації викликають лінії – вертикальні, спіральні, товсті, тонкі?

Які асоціації викликають геометричні фігури: коло, овал, квадрат, прямокутник, трикутник?

Що таке штрих?

Що можна передати штрихом?

Як використовується цятка у творах ДПМ?

Що таке пляма? Які бувають плями? Яким способом вони утворюються?

Що таке силует?

Де використовують силует у ДПМ?

Що таке ажурність? В яких творах ДПМ вона використовується?

Які основні варіанти ажурності?

Практична робота №10. Виконати рослинний орнамент лінією, штрихом, цяткою, плямою.

Тема 10. Колір і світло у композиції.

Роль кольору у композиції творів ДПМ.

Спектральні кольори. Кольоровий круг.

Хроматичні та ахроматичні кольори. Теплі та холодні кольори.

Властивості кольору.

Утворення похідних кольорів.

Гармонійні кольорові поєднання.

Психологічний та емоційний вплив кольору.

Символіка кольорів.

Світло – важливий образно-художній засіб композиції.

Освітлення форми під різними кутами.

Види освітлення.

Зміна кольору предметів в залежності від характеру штучного освітлення.

Література:

Антонович С.А. Декоративно-прикладне мистецтво. – Л., 1992. – С. 252-257

Быков В.В. Вопросы композиции в агитационно-оформительском искусстве. – М., 1982. – С.8,37

Костерин Н.П. Учебное рисование. – М., 1980. – С.50

Сенчук Т. Основи композиції. Методичний посібник. – К., 2004. – С.15-16

Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів з дерева. – Л., 1996. – С.51

Питання до самоконтролю:

Яка роль кольору у композиції творів ДПМ?

Назвіть спектральні кольори.

Назвіть хроматичні та ахроматичні кольори.

Які це теплі та холодні кольори?

Які властивості мають хроматичні кольори?

Як утворюються похідні кольори?

Назвіть основні гармонічні поєднання кольорів.

Як впливає колір на психічний стан людини? Які викликає емоції?

Що символізує той чи інший колір?

Яка роль світла у композиції творів ДПМ?

Як освітлюється і виявляється форма під різними кутами освітлення?

Назвіть основні види освітлення.

К змінюються кольори в залежності від характеру штучного освітлення?

Практична робота №11. Виконати орнамент природного мотиву в теплій, холодній і контрастній кольоровій гамі.

Навчальний модуль №3

Тема 11. Стилізація. Декоративне рішення рослинних форм.

Джерелом творчості людини є природа.

Стилізація рослинних форм. Поетапність стилізації.

Декоративне рішення природних форм рослинного світу.

Література:

Радкевич В.О., Пашенко Г.М. Технологія вишивки. – К., 1997. – С.1993-1995

Сензюк П.К. Композиція в декоративному мистецтві. – М., 1992

Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів з дерева. – Л., 1996. – С.51

Питання до самоконтролю:

Що таке стилізація?

Назвіть послідовності переробки природних форм на декоративні.

Що таке декоративне трактування?

Практична робота №13. Симлоізувати, тобто спростити, узагальнити зображення елементів рослинного та тваринного світу: лист каштана, лист суніці, гілочку горобини, лист клена, гроно винограду, квітку соняха, колосок жита.

Тема 12. Декоративне рішення пластичних форм тваринного світу.

Особливості стилізації пластичних форм тваринного світу.

Декоративне рішення пластичних форм тваринного світу.

Література:

Радкевич В.О., Пашенко Г.М. Технологія вишивки. – К., 1997. – С.1993-1995

Сензюк П.К. Композиція в декоративному мистецтві. – М., 1992

Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів з дерева. – Л., 1996. – С.51

Питання до самоконтролю:

В чому особливості стилізації форм тваринного світу?

Назвіть послідовність переробки природних форм тваринного світу на декоративні.

Практична робота №14. Виконати вправу на декоративне рішення мотиву „листка”: каштана, клена, дуба та побудувати орнаментальну композицію з декоративного листка у заданій геометричній формі. Виконати ескіз дзеркально-симетричної композиції рослинного мотиву.

Практична робота №15. Виконати вправу на декоративне рішення мотиву «метелик», «птаха»

Практична робота №16. Виконати ескіз декоративно-орнаментальної композиції геометричного мотиву в крузі.

Практична робота №17. Закомпонувати плоскі та об'ємні рослини у вільній композиції.

Практична робота №18. Закомпонувати плоскі та об'ємні рослини у вільній композиції.

Практична робота №19. Виконати ескіз пейзажної композиції для техніки флористика.

Практична робота №20. Виконати ескіз сюжетно-тематичної композиції для техніки флористика.

Практична робота № 21. Виконати ескіз вільної урівноваженої, асиметричної, дзеркально-симетричної композиції в прямокутнику.

Практична робота № 22. Виконати ескіз вільної урівноваженої асиметричної, дзеркально-симетричної композиції в квадраті та овалі.

5. Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Особливості формоутворюючих елементів об'єкту дизайну та їх вплив на композиційну організацію форми.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1. Основні елементи формоутворення в дизайні?
2. Пригадайте основні закони композиції?
3. Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?
4. Від чого залежить композиція?
5. В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

1. Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
2. Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
3. Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
4. Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Тема 2. Відтворення стилізованого зображення природної форми через декілька різновидів крапки.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1. Від чого залежить композиція?
2. В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
3. Основні елементи формоутворення в дизайні?
4. Пригадайте основні закони композиції?
5. Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
- 4 Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Тема 3. Конструктивна формалізація природної форми за допомогою ліній.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1. Основні елементи формоутворення в дизайні?
2. Пригадайте основні закони композиції?
3. Які прийоми допомагають створювати стилізацію?
4. Від чого залежить композиція?
5. В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
- 4 Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Тема4. Перехід форми у пляму, силует.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1. Від чого залежить композиція?
2. В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
3. Основні елементи формоутворення в дизайні?
4. Пригадайте основні правила переходу у пляму?
5. Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
- 3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
- 4 Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Тема 5. Поєднання різноманітних графічних засобів, включаючи тон і фактуру.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

- 1 Від чого залежить композиція?
- 2 В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
- 3 Основні елементи формоутворення в дизайні?
- 4 Пригадайте основні закони композиції?
- 5 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

1. Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
2. Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
3. Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.
4. Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення – Харків, 2003.

Тема 6. Закономірності композиційного формоутворення.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1. Від чого залежить композиція?
2. В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?
3. Основні елементи формоутворення в дизайні?
4. Пригадайте основні закони композиції?
5. Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

- 1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
- 2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.

3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.

4 Костенко Т. В. Основы композиції та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Тема 7. Трансформація образу графічними засобами.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1 Основні елементи формоутворення в дизайні?

2 Пригадайте основні закони композиції?

3 Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.

2 Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.

3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.

4 Костенко Т. В. Основы композиції та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Тема 8: Дія законів зорових ілюзій в процесі формоутворення.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1. Від чого залежить композиція?

2 Основні елементи формоутворення в дизайні?

3. Пригадайте основні закони зорових ілюзій?

4. Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

1 Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.

2 Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.

3 Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Аронов, 2008.

4 Костенко Т. В. Основы композиції та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

Тема 9, 10. Символіка кольорового рішення. Традиційні, національні кольори в дизайн об'єктах. Стилiзація в локальні кольори.

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1. Основні елементи формоутворення в дизайні?
2. Пригадайте основні закони композиції?
3. Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?
4. В чому полягає взаємозв'язок елементів в композиції?

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

1. Голубева О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
2. Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
3. Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Арон, 2008.
4. Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003

Тема 11, 12. Проектування малих форм з використанням образу тварин, птахів, комах (за допомогою трансформації в знак)

Розробка товарного знаку для заданого підприємства

Мета: закріпити знання з основних елементів дизайну. Повторити закони композиції. Розвивати творчі здібності.

Питання, що виносяться на самостійне вивчення:

1. Основні елементи формоутворення в дизайні?
2. Пригадайте основні закони композиції?
3. Які прийоми та засоби композиції допомагають організувати площину?

Практичне завдання:

Закінчення роботи

Література:

1. О. Л. Основы композиции. – М.: Искусство, 2004.
2. Григорян Е. А. Основы композиции в прикладной графике. – Ереван, 1986.
3. Иттен И. Искусство формы. – М.: Издатель Д. Арон, 2008.
4. Костенко Т. В. Основы композиции та тривимірного формоутворення. – Харків, 2003.

6. Словник термінів та важливі поняття з основ композиції

Виразність форми — відповідність зовнішнього вигляду призначенню і конструкції виробу, здатність форми створювати особливий емоційний настрій у людини, що відповідає типовій ситуації використання даного виробу.

Гармонія (від грец. harmonia — зв'язок, стрункість цілого, узгодженість частин) — співрозмірність елементів, скоординованість форми частин виробу, узгодженість їхніх пластичних, кольорових і композиційних характеристик, загальна композиційна організація, що забезпечують

досягнення цілісності виробу як об'єкта естетичного сприймання і оцінювання.

Гармонія кольорів — сполучування кольорів з урахуванням усіх їхніх основних характеристик: кольорового тону, насиченості, форми і розмірів кольорових площин, їхнього взаєморозміщення в просторі.

Декоративність (від лат. decor — прикрашаю) — властивість виробу, пов'язана з особливостями конфігурації його форми, силуету, а також кольору, фактури і текстури матеріалів, що сприяє підвищенню естетичного рівня предметно-просторового середовища, в якому він перебуває.

Дизайн — комплексна науково-практична діяльність з формування гармонічного, естетично повноцінного середовища життєдіяльності людини і розроблення об'єктів матеріальної культури; самостійний вид художньої діяльності, внаслідок якої проектується об'єкт виробництва з певними естетичними властивостями.

Дизайн-програма — директивний адресний документ (з визначенням ресурсів, виконавців і термінів) щодо системного проектування комплексів складного обладнання і загальної естетичної організації виробничого середовища.

Дизайн реклами — дизайнерське проектування, спрямоване на створювання рекламної продукції, формування рекламних стратегій.

Ергономіка — наука, яка вивчає діяльність людини або групи людей за умов сучасного виробництва, побуту, дозвілля з метою оптимізації знарядь праці, побутових товарів, умов праці тощо.

Естетична цінність — відповідність окремого предмета або всього предметного середовища естетичним уявленням людей.

Естетичність виробу — показник якості товару, що відображає його художню виразність, раціональність форми, цілісність композиції, досконалість виробничого виконання.

Зовнішній вигляд — візуально сприйнята форма виробу. Зовнішній вигляд є єдиним джерелом естетичної оцінки виробу в процесі його сприйняття.

Комбінаторика — метод формоутворення, який ґрунтується на використанні варіантної зміни просторових структур задля досягнення необхідних експлуатаційних характеристик, гармонічної цілісності форми виробу, що підлягає розробленню.

Композиція (від лат. compositio — складаю, складаю) — матеріально-просторове рішення виробу, процес гармонізації його форми, коли визначаються і доводяться до єдності всі характеристики форми: розміри, пропорції, ритмічна структура, фактура, колір та ін.

Компонування (від лат. *compono* — складаю) — процес пошуку найліпшого розміщення різних елементів виробу стосовно один одного.

Образ (у дизайні) — уявлення, що постає у свідомості людини в процесі формування задуму дизайнерського вирішення, через яке виникає усвідомлення художньої цінності об'єкта дизайну.

Об'єкт дизайну — предметно-просторове середовище і його елементи, що підлягають впливу дизайну.

Пластика — характеристика естетичності, що визначає красу взаємних переходів, об'ємів та обрисів, плавність і гнучкість елементів форми, упорядкованість графічних та зображальних елементів, колорит, декоративність, взаємозв'язок кольорових сполучень і використання декоративних властивостей матеріалів.

Предмет дизайну — дизайнові характеристики об'єкта дизайну.

Раціональність організації форми — характеристика естетичності, яка визначає міру відображення формою і конструктивним вирішенням продукції її головного призначення, функціональних показників, принципу дії та особливостей виготовлення.

Середовище життєдіяльності людини — сукупність предметів, процесів, природних та техногенних чинників, які визначають умови життєдіяльності людини.

Стайлинг — дизайнерське розроблення зовнішнього вигляду виробу, яке не пов'язане зі зміною його функцій і не зачіпає його технічних або експлуатаційних характеристик.

Тектонічність — характеристика конструкції та матеріалів, які становлять матеріальну структуру виробу.

Технічна естетика — галузь наукових знань, яка вивчає соціально-культурні, технічні та естетичні проблеми формування гармонічного предметного середовища для забезпечення найліпших умов праці, побуту та відпочинку людей.

Форма (від лат. *forma* — форма, вид, спосіб) — просторова побудова виробу як системи матеріальних відношень точок, ліній, граней, кутів, поверхонь, фігур, об'ємів, що мають певний розмір.

Художнє конструювання — творча проектна діяльність, спрямована на приведення до одної системи функціональних і композиційних зв'язків предметних комплексів і окремих виробів, їхніх естетичних і експлуатаційних характеристик із метою вдосконалення навколишнього предметного середовища.

Художньо-інформаційна виразність — рівень виявлення у зовнішній формі споживчої суті та призначення виробу, відповідність товару стилю та моді.

Художня виразність — сукупність властивостей, які дають можливість відрізнити товар від багатьох подібних за зовнішньою формою.

Цілісність композиції — показник якості, що визначає міру гармонічності поєднання сукупності таких властивостей виробу як об'ємно-просторова структура, її масштабна і пропорційна організованість, тектонічність, пластичність.

7. Питання до іспиту

1. Пояснити значення композиції в художній діяльності художника.
2. Дати визначення терміну «форма».
3. Пояснити особливості закономірностей створення форми: композиційне членування і пропорції, масштабність форми або її частин.
4. Як силует, пропорції, масштаб впливають на характер композиційної форми.
5. Визначити основні якості композиційної організації форми: виразність, співвідпорядкованість елементів, гармонійну цілісність, композиційну рівновагу.
6. Охарактеризувати види і типи композиції.
7. За якими принципами розрізняти види композиції.
8. Дати характеристику відкритій та замкненій композиціям.
9. Як відрізнити різновиди просторової композиції: фронтальну, об'ємну, глибинно-просторову.
10. Як досягти цілісності, художньої єдності формального рішення фронтальної, об'ємної та глибинно-просторової композиції.
11. Проаналізувати загальні принципи рівноваги композиційної форми.
12. Яким чином збалансувати елементи композиції між собою, щоб урівноважити композицію.
13. Визначити роль композиційного центру в процесі урівноваження композиції.
14. Якими засобами можливо досягти композиційної рівноваги та виділення композиційного центру.
15. Якими способами акцентується головне в композиції.
16. В чому різниця між акцентом та домінантою.
17. Чому всі елементи і частини композиції повинні підпорядковуватися загальній композиційній структурі.

18. Назвати базові принципи композиційного зв'язку головних елементів композиції з другорядними.
19. Як впливає характер, розмір та взаємне розташування елементів на зміст їх дій та взаємовідносин в заданому форматі.
20. Якими засобами досягається цілісність в композиції.
21. Пояснити особливості створення багатоелементної композиції.
22. Дати характеристику знакотипам графічної мови: точки, лінії, плями. Охарактеризувати точку як одномірне утворення і як структурний елемент.
23. Що таке лінія. Проаналізувати її основні функції.
24. Пояснити психологічне сприйняття лінії по горизонталі, по вертикалі, по діагоналі.
25. Назвати основні якості плям простої конфігурації.
26. Дати характеристику взаємному розташуванню плям на площині.
27. Як оперувати виразними можливостями деформації найпростіших геометричних форм – плями (крапки), лінії.
28. Визначити емоційно-чуттєве сприйняття знакотипів та їх поєднання.
29. Дати характеристику статичній композиції.
30. Пояснити, на яких засадах будується динамічна композиція.
31. За якими принципами будується рівновага в статичній і динамічній композиціях.
32. Назвати основні типи та можливості ритмічної композиції.
33. Пояснити роль ритмічної організації в створенні композиції.
34. Пояснити, як ритм активізує художню форму.
35. Назвати відмінні риси метричного і ритмічного повторів.
36. Як організувати метричні ряди.
37. Для чого необхідно аналізувати композиційну структуру площинної композиції та виявляти метрично-ритмічну побудову?
38. Розкрити значення термінів «контраст», «нюанс», «тотожність».
39. Дати визначення та проаналізувати основні види контрасту.
40. Для чого необхідно володіти прийомами створення контрастних станів.
41. Охарактеризувати контраст та нюанс як засоби виразності художньої форми.
42. Обґрунтувати роль симетрії в гармонізації композиції.
43. Що таке елементи симетрії: вісь симетрії, площина симетрії, вісь переносу.
44. Назвати і охарактеризувати основні види симетрії.
45. Що таке рапорт. Типи рапортів. Як застосовують види симетрії при створенні рапортних композицій.
46. Як використовувати можливості фактури при організації поверхні.

47. Як можна посилити або послабити композиційні відносини засобами фактур та кольору.
48. Як завдяки виразності матеріалу підкреслювати особливості форми.
49. Як впливає фактура на образне рішення форми.
50. Яку роль відіграє колір в створенні художнього образу.
51. Охарактеризувати принципи асоціативного мислення.
52. Пояснити асоціативне сприйняття кольору.
53. Що таке стилізація форми і для чого вона робиться.
54. Для чого творчо використовувати засоби та прийом стилізації.
55. Як стилізація і трансформація являються способами відображення в мистецтві.
56. Для чого необхідно проводити структурний аналіз рослинних елементів при стилізації.
57. Проаналізувати послідовність стилізації природної форми.
58. Назвати та охарактеризувати основні етапи методу стилізації.
59. Пояснити, за якими принципами відбувається трансформація елемента в декоративний образ.
60. Як можливо перетворити анімалістичні об'єкти в декоративні зображення.
61. Яким чином можна узагальнювати природні якості тварин при декоративному зображенні.
62. Які шляхи стилізації зооморфних форм можливі.
63. З чого необхідно починати роботу над стилізацією анімалістичних мотивів.
64. Приведіть з історії мистецтв приклади стилізації в натюрморті.
65. З чого необхідно починати роботу над стилізацією предметів побуту.
66. За рахунок використання яких прийомів предмети побуту стають стилізованими.
67. В чому полягає вибір художньо-композиційних засобів для візуалізації образного рішення.
68. Для чого застосовувати напрями композиційного пошуку образу та образності.
69. Для чого необхідно володіти прийомами створення образно-метафоричної композиції.
70. Для чого аналізувати та формалізувати характер образу композиції.
71. Що означають поняття асоціативність, метафора? Як вони впливають на творче відображення заданої теми.
72. Як виражається художній образ через форму, колір, фактуру.
73. Охарактеризувати, яким чином символічне зображення та семантичні засоби створюють художній образ.

74. Дати характеристику рельєфної поверхні.
75. Для чого виявляють можливості паперових фактур.
76. Якими способами можливо трансформувати площину в рельєф.
77. Для чого необхідно володіти первинними навичками макетування у техніці паперової пластики.
78. Назвати прийоми та методи роботи з папером для виконання макету рельєфу.
79. Дати загальну характеристику об'ємно-просторової форми.
80. Пояснити художньо-композиційні закономірності створення об'ємно-просторової композиції.
81. Охарактеризувати відкриту та закриту композиційну об'ємну форму.
82. Яка конструктивна послідовність об'єднання елементів об'ємно-просторової композиції.
83. Назвати принципи асоціативного мислення.
84. Охарактеризувати види асоціацій.
85. Пояснити, як використовують символіку кольорів в сучасному мистецтві.
86. Дати визначення художнього образу.
87. За якими принципами створюється художній образ.
88. Чи можливе одночасне застосування в одному й тому самому художньому об'єкті симетрії і асиметрії, динамічності та статичності форми.

8. Література

1. Антонович Є.А., Щерба М.А., Шпильчак В.А. Збірник практикумів з художньо-графічних дисциплін / навч. посіб. Ч.1.: – Івано-Франківськ: Прикарпатський університет, 1995. – 152 с.
2. Волкотруб И.Т. Основы художественного конструирования: учебник. –К.: Вища шк. 1988.– 191 с.
3. Голубева О.Л. Основы композиции. – М.: Изобраз. искусство, 2001. – 120 с.
3. Гудак В.А. Композиція як творчий вимір професійної підготовки абітурієнтів і студентів мистецьких навчальних закладів // Теорія і практика матеріально-художньої культури. № 10. – Харків: 2008 / Мін ОНУ, Харківська державна академія дизайну і мистецтв/. – с. 48-51.
4. Гудак В.А. Основы площинних графічно-живописних композицій як визначальна дисципліна в процесі становлення митця // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв (текст): зб. наук. пр. / за ред. Даниленка В. Я. – Х.: ХДАДМ, 2009. – С.27–39 (Мистецтвознавство. Архітектура : № 4).
5. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Освітня галузь «Естетична культура» / Л.М. Масол (кер. авт. групи), Л.Т. Левук (наук.

- консультат), Е.В. Белкіна, О.В. Корнілова, Н.Є. Миропольська, О.І. Оніщенко, Н.В. Очеретяна, С.М. Шаповал, І.М. Юдкін // Мистецтво та освіта. - 2004. - № 2. - С. 2-5.
6. Довідник абітурієнта / уклад.: В.П. Бабак, М.С. Кулик, І.О. Ластівка та ін. – К.:НАУ, 2007. – 260 с.
 7. Калініченко О.В. Практикум з композиції. Ч.1.: посіб. – К. : НАУ, 2006. – 104 с.
 8. Калініченко О.В. Програма навчальної дисципліни „Композиція” для підготовчих курсів вищих навчальних закладів. – К.: НАУ, 2007. – 32 с.
 9. Кириченко М.А., Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти: навч.посіб. – К.: Вища шк., 2002. – 190 с.
 10. Костенко Т.В. Основи композиції та тримірного формоутворення: навч.-метод. посіб. – Х.: ХДАДМ, 2003. – 256 с.
 11. Кулебакин Г.И. Рисунок и основы композиции: Учебник для СПТУ. – М.: Высш. шк., 1988. – 128 с.
 12. Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: підручник. – К.: Кондор, 2007. – 492 с.
 13. Максименко О.А. Дизайн и дети: учеб.-метод. пособ. – Николаев: Евро-пресс, 2000. – 160 с.
 14. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції: навч. посіб. – К.: Каравела, 2004. – 304 с.
 15. Ніколаєва Т.В. Тектоніка формоутворення костюма: навч. посіб. – К.: Арістей, 2005. – 224 с.
 16. Основы архитектурной композиции и проектирования. / под общ. ред. А.А. Тица. – К.: Вища шк., 1976. – 256 с.
 17. Чернышев О.В. Формальная композиция. – Минск: Харвест, 1999. – 308 с.
 18. Шорохов Е.В. Композиция. – М.: Просвещение, 1986. – 228 с.
 19. Яблонский В.А. Преподавание предметов „Рисунок” и „Основы композиции”: – М.: Высш. шк., 1989. – 78 с.
 20. Яремків М.М. Композиція: творчі основи зображення: навч. посіб. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. – 112 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.youtube.com/>

<https://uk.wikipedia.org/>

Навчальне видання

Укладач:

Давидова Марина Олександрівна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичної роботи з дисципліни

«Основи композиційної грамоти» для студентів 2 курсу денної форми навчання факультету дошкільної освіти «Практикум з композиції»

Відповідальний за випуск: доктор педагогічних наук, професор, декан факультету дошкільної освіти Т.П.Танько

Підписано до друку 15.01.2020 р. Формат 60x84 1/16.

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Умов. друк. арк. 2,6. Друк офсетний

Замов. № 9785/20 Наклад 50 прим. Ціна договірна

Надруковано:ФОП Панов А.М.,
м. Харків,вул. Жон Мироносиць,10.

